

Los Planetas: un quart de segle en òrbita autònoma

Los Planetas, un referent (controvertit) del 'pop' independent, a l'Estat i a casa nostra, compleixen 25 anys de carrera amb un nou disc, 'Zona temporalmente autònoma'. Repassem la trajectòria dels granadins i les substancials connexions amb Catalunya i País Valencià.

Reportatge de Xavier Aliaga

Aquests dies es podia llegir una frase a Twitter, d'una usuària anònima, que resumia l'essència de la relació de Los Planetas amb el públic: "Mai he vist tant amor-odi per un grup!". Aquesta formació, fundada a Granada el 1992, és un grup de culte, autors de la banda sonora emocional i referència mítica per a les generacions alletades en el moviment *indie* (per independent). I també per a generacions posteriors: a diferència de les bandes coetànies, Los Planetas han sobreviscut i han arribat al primer quart de segle d'existència gràcies a la identificació amb el seu públic i, en bona part, a un suport bastant generalitzat entre la crítica musical, tant dels mitjans especialitzats com dels generalistes.

Un estatus de privilegi que ha fet que el seu primer llarga durada en set anys, *Zona temporalmente autònoma* (El Ejército Rojo / El Volcán Música, 2017), siga un esdeveniment musical de primera magnitud, portada de març de *Rockdelux*, la influent revista musical editada a Barcelona.

El llançament ha estat també l'excusa perfecta perquè els seus nombrosos detractors traguen els

tancs al carrer: Víctor Lenore, autor d'una poc ponderada esmena a la totalitat del moviment *indie* i dels seus derivats culturals, el llibre *Indies, hipsters y gafapastas. Crónica de una dominación cultural* (Capitán Swing 2014), obria el foc amb un article de títol explícit que ha corregut com la pólvora a les xarxes: "Los Planetas, ¿el grupo más sobrevalorado del pop español?".

Amb l'excusa del nou disc, un àlbum amb molta càrrega ideològica que no suma res rellevant a la producció de Los Planetas, han marxat en filera tots els retrets històrics sobre el grup, les acusacions de narcisisme, d'autocomplaença musical, de manca d'actitud en els directes, de fer lletres apologetiques sobre les drogues, de tenir textos de contingut masclista o per una carrera poc coherent, entre altres retrets. Una ambivalència, la del respecte reverencial i la del rebuig quasi absolut, que s'entén molt millor si revisem la seqüència completa.

Independència en multinacionals

Des dels inicis, amb Juan Ramón Rodríguez (Jota, o J) i Florent com a membres fundacionals que encara continuen, Los Planetas van caure en gràcia i reberen el suport de la crítica radicada a Madrid i Barcelona. La cançó sobre una relació incestuosa, "Mi hermana pequeña", llançada en maqueta el 1992 encara sota la denominació Los Subterráneos, fou considerada cançó estatal de l'any en *Rockdelux* i el programa de Radio 3 *Discogrande*, dos mitjans clau en la propagació planetària.

Són els anys de l'esclat *indie*, un moviment anglosaxó de contestació ètica i estètica a la indústria musical *mainstream*. Aquesta filiació té conseqüències sonores, pel que fa a les influències musicals dels grups, que fins i tot enregistren els discos en anglès, però també implicava fugir de les multinacionals per garantir el control creatiu per part dels artistes. Los Planetas, tanmateix, marquen terreny en dos aspectes clau: canten en castellà —amagant als seus inicis l'accent andalús— i comencen a editar els seus discos en RCA, subsegell de la multinacional BMG. Un camí que seguiran anys després molts grups de l'entorn *indie*. En el seu moment, però, una opció motiu de controvèrsia.

Amb RCA publiquen el seu primer àlbum, *Super 8* (1994), el disc que els posa en òrbita amb títols emblemàtics com "De viaje" (que tingué una versió de Fangoria i els catalans Astrud) o "Qué puedo hacer", el seu primer èxit, la cançó que →

MAGNÈTICS I IRREGULARS.

El directe de Los Planetas té un punt magnètic, diferent, un magma sonor elèctric i ambiental inaprehensible per a alguns, captivador per a altres.

Una fina línia que acaba en moltes ocasions en desídia i desfeta absoluta.

EFE

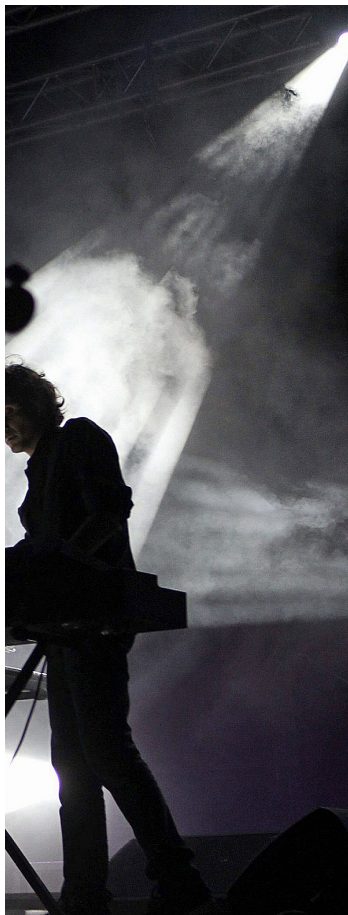
→ comença a eixamplar la legió de seguidors. Les pobres vendes —unes 13.000 còpies— de *Pop* (1996), el disc següent, generen els primers xocs amb la multinacional, tensions que es traslladen a la gravació de la seua primera obra magna, *Una semana en el motor de un autobús* (1998), el disc que “quasi acaba amb Los Planetas”, com deia el subtítol del molt revelador llibre que el periodista barceloní Nando Cruz dedicà a contar la història de l'àlbum. La pressió dels directius d'RCA, un procés creatiu tortuós i un enregistrament a Nova York traumàtic, per les addiccions i les absències de Florent (que esdevenen un *leit motiv* de les lletres de J, com ara en el tema “Desaparecer”), posen en perill el disc i la continuïtat del grup.

Amb tot, la sapiència del productor Kurt Ralske, la paciència de tot l'entorn i la inspiració de J, produeixen un disc superb, millor àlbum estatal de l'any i segon de la dècada del 1990 per a *Rockdelux*, amb *singles* rotunds com “Segundo premio” (un relat sobre les tibantors entre J i Florent que es llegeix de manera ben diferent i esdevé un nou himne dels seguidors del grup), “Cumpleaños total” o “La playa”, temes accessibles per accontentar la discogràfica i guanyar seguidors. Al costat, cançons grandioses —alguns dirien que grandiloqüents— com “Toxicosmos” o “La copa de Europa”,

autèntics himnes lisèrgics molt influenciats per grups com Spaceman 3, Spiritualized, My Bloody Valentine o The Jesus and Mary Chain. entre més. I també s'hi inclou una petita joia, la preciosa “Línea 1”, clau per entendre la tortuosa i canviant relació de Florent (i també de J) amb les drogues.

El disc ompli de dubtes J, que té sensacions contradictòries: d'una banda, és conscient de tenir a les mans un disc que pot canonitzar-los definitivament com a referent generacional, però també sap que ha fet concessions a discogràfica i públic per poder viure de la música. L'àlbum, en qualsevol cas, solidifica el mite Los Planetas, trenca el sostre de vidre del rock alternatiu i comença a generar beneficis als dos mesos d'haver eixit, en despatxar en aquell període 15.000 còpies. El disc acabà en el número 20 de les llistes de vendes.

Los Planetas és ja un grup de culte bastant conegut, amb un impacte indubtable, per edat i per afinat, en la crítica musical del moment. L'altre factor de popularització cal buscar-lo al País Valencià, en el Festival Internacional de Benicàssim: els granadins esdevindrien la formació fetitxe del FIB, l'única banda estatal capaç d'omplir l'escenari principal. I això que els directes de Los Planetas són un ruleta russa, compareixences erràtiques que depenen de l'estat d'ànim i la predisposició

sobretot de J, un músic amb fama (ben guanyada) d'abominar els directes. Tot i això, el seu debut en el festival el 1998, segella una llarga història d'amor entre Los Planetas i el FIB. El baixista aleshores de la banda, l'escocès Kieran Stephen, el recorda com el pitjor concert que havia vist en la seua vida. Però la comunió amb el públic, sobretot a través de temes com "La playa" o la ximbleta però efervescent "Cumpleaños total", és això mateix: total.

Unidad de desplazamiento (2000) és una continuació més que digna i conté un *single* de gran abast, "Un buen día". Una cançó molt radiable que inclou un homenatge al futbolista Gaizka Mendieta, seguidor de la banda i, aleshores, jugador del València CF. Una referència a un gol "realmente increíble" que augmenta els fans planetaris al País Valencià. L'homenatge s'arrodoní en el FIB de 2015, amb Mendieta acompanyant Los Planetas a la guitarra en la interpretació d'"Un buen día". Concessió a la galeria, mai millor dit, però molt ben acollida pels *fibers*.

Més connexions futbolístiques: "Un buen día" també parla sense citar-lo de Raúl, el jugador emblema del Reial Madrid: J, culer confés, es refereix al carismàtic madridista com "el niñato". En un disc posterior, *Los planetas contra la ley de la gravedad* (2004) la banda de Granada publica "El artista madridista", sobre un personatge a qui els àrbitres "sempre xiulen a favor". Una frase, no cal dir-ho, molt celebrada en els concerts fora de Madrid.

Aquells dos discos, juntament amb *Encuentros con entidades* (2002), són en general àlbums notables, que alimenten el cançoner amb tres o quatre temes substanciosos per treball, com ara l'emblemàtica "Santos que yo te pinté". I també s'hi inclouen senzills més comercials, posem per cas "Y además es imposible", amb la participació de la cantant de La Buena Vida, Irantzu Valencia. Treballs ben acollits pels seguidors i la crítica en general però que mostren un cert estancament creatiu, un esgotament de la proposta. Per al considerat un dels millors grups de pop-rock en castellà, el notable, alt o baix, ja era poca cosa. Calia un gir.

La resposta la tenien ben a prop, a Granada, anant a les arrels andaluses, amb un disc, *La leyenda del espacio* (2007), paràfrasi del seminal *La leyenda del tiempo* (1979) de Camarón de la Isla, una fusió entre la tradició flamenca i el rock. En el cas de Los Planetas, amb l'*space-rock*. L'àlbum, en tot cas, s'assembla molt més a una experiència anterior també a Granada, el molt influent *Omega* (1996), el fruit de la col·laboració entre l'heterodox *cantaor* Enrique Morente i la banda de rock granadina Lagartija Nick. Morente, de fet, col·laborà també en el disc de Los Planetas.

Al disc no li falten detractors, sobretot per l'espanyament que provoca la veu nasal i desvaguada de J cantant *palos* del flamenc, però el resultat fou musicalment esplendorós, barreja d'aridesa elèc-

➤ PETJADES PLANETÀRIES EN EL ROCK FET EN CATALÀ

Al marge de la considerable relació de Los Planetas amb festivals, segells i mitjans de comunicació del nostre àmbit, els de Granada tenen una sòlida base de seguidors als Països Catalans. I es pot dir també que la seua influència artística es pot rastrejar no sols en l'escena independent cantada en castellà sinó també en la que fa servir el català com a vehicle d'expressió. Al País Valencià, El corredor polonès inclogué una versió de Los Planetas, "Desaparèixer", en el seu disc de comiat, *Fenòmens tangibles* (2014). I també és evident la influència (o almenys les influències compartides amb Los Planetas) de la banda de la Marina Mox Nox. En tot cas, la petjada més evident cal buscar-la a Puçol (Horta Nord): el tret distintiu de Mox (no confongueu amb Mox Nox) és la fusió de la música d'arrels valenciana amb el rock *indie*, directament inspirada pel disc *La leyenda del tiempo*. Un disc que,

La banda de Puçol, Mox, hereva del concepte de la fusió de la música d'arrels amb el rock d'inspiració *indie*.

→ fins i tot, inclou la col·laboració de Pep Gimeno *Botifarra*, molt en l'ona de Morente amb Los Planetas. Emulació i amb talent i personalitat: *Tuactes i rebomboris* guanyà l'any 2015 el premi Ovidi Montllor al millor disc de rock.

A Catalunya hi ha un grapat de propostes que també estarien en l'òrbita dels granadins, si bé en els paràmetres anteriors a *La leyenda del espacio*. Formacions, algunes del segell Famèlic Records, com Germà Aire, Da Souza (mallorquins instal·lats a Catalunya), Univers o Súper Gegant, que en tenen influència directa o indirecta. El que és segur, com a mínim, és que en la concreció del seu discurs musical compartiren fonts i referències amb la banda de Granada.

Nova
maqueta
Nous
opinants
Nou
format
Nou
Temps

Ja al teu quiosc

Per fer-te
subscriber entra a
www.eltemps.cat
escriu-nos a
[subscriptions@
eltemps.cat](mailto:subscriptions@eltemps.cat)
o telefona al
902131025.

Us atendrem de
9.00 a 14.00 hores

D'esquerra a dreta, Julián Méndez (baix), Banin Fraile (teclats), J (Juan Ramón Rodríguez, guitarra, veu i composició), Florent (guitarra) i Eric Jiménez (bateria): la formació actual de Los Planetas.

→ trica i flamenc, dels ambients carregats de la banda i d'una relativa concessió a les radiofórmules com ara amb la gojosa "Alegrías de un incendio". La revista *Rockdelux* el torna a designar com a millor àlbum estatal d'aquell any i el millor de la primera dècada del segle XXI.

La rodonesa del disc (que tingué una continuació menys rotunda, *Una ópera egípcia*, de 2010) no canvia segurament la relació global d'amors i odis: Los Planetas continuen assenyalats per ser un element estrany en una multinacional com BMG-Sony, per la seua música solipsista i per les seues lletres.

En un controvertit article de *Diagonal*, l'any 2013, dedicat a desemascarar el suposat masclisme del moviment *indie*, es diu que la majoria de les "misògines i venjatives" lletres del grup "estan dedicades al despit amorós i en elles cap tot tipus de revengisme cap a dones cruels que produeixen dolor i mereixen rebre'l". La rèplica de J fou argumentar que escriure sobre un assassí en una lletra no et converteix en assassí. "En l'article tragueren les nostres lletres del context per dir estupideses, bajanades. L'art pot exposar la condició humana en tots els aspectes, també en els pitjors", reblià J.

Zona temporalment autònoma, inspirat en l'obra homònima del filòsof anarquista i sufi Hakim Bey (pseudò-

nim de Peter Lamborn Wilson), ha fet aflorar noves crítiques, en aquest cas per la ximpleria i l'utopisme del seu discurs anticapitalista. La manera confusa i grandiloqüent amb la qual J defensa mediàticament el disc ("l'islam i l'anarquisme suposen un moviment alliberador de les formes de control que exerceix el poder, des d'un punt de vista filosòfic", deia en una entrevista en *Rockdelux*), proporcionen munició als detractors. Musicalment, a més, es tracta d'un disc de resum de trajectòria, sense novetats significatives, lluny dels seus millors treballs. Amb la gran novetat, després d'un bon grapat de discos editats en multinacionals, d'aparèixer sota un paraigua independent, El Ejército Rojo-El Volcán Música. L'any 2015 Los Planetas ja havien publicat un EP amb El Segell del Primavera, *Dobles fatigas*, però les converses per publicar el nou llarga durada en la discogràfica del festival Primavera Sound no han fructificat. No n'han transcendit els motius.

Es pot dir que els gestors primaverals no tenen sort amb els granadins: l'any 2013, en la que havia de ser una jornada històrica en el Primavera Sound, amb la interpretació d'*Una semana en el motor de un autobús*, acabà en tedi i desencís per l'habitual desídia del grup, especialment de J. Aquell dia, els planetes tampoc no estaven ben alineats. ●